

FESTSALEN

i Det Harboeske Enkefruekloster i Stormgade
– *Historien og malerierne*

PORTRÆTTERNE I FESTSALEN I DET HARBOESKE ENKEFRUEKLOSTER

I midten af klostret på 1. sal ud mod den stærkt trafikerede Stormgade vis á vis den del af Nationalmuseet, som kaldes Prinsens Palæ, ligger enkefruernes festsal. Dette flotte rum er fra at have været bedesal i årenes løb gledet over til at blive et samlingspunkt for alle klostrets beboere. På de tre vægge hænger der 10 portrætter af nogle af de tidligere ejere.

BYGNINGSHISTORIEN

Det Harboeske Enkefruekloster, tæt på Christiansborg, går helt tilbage til 1668. Dengang overlod kongen, Frederik III, en grund på 2.000 m² til hollænderen, diplomaten Simon de Petkum (+ 1692) i Slotsgaden, som Stormgade hed dengang. Petkum havde gjort sig rigt fortjent ved at arrestere kongens søster Leonora Christine i London i 1663 og bringe hende hjem for at blive sat i fængsel i Blaataarn (Jammers Minde, 1869).

Hele området omkring Københavns Slot, fra ca. 1370, var overordentlig vandfyldt, men Petkum var heldig, for hans grund lå delvis på land, idet den gamle kystlinje gik skråt gennem grunden. Her byggede han et hus, som han lejede ud til arkitekten Lambert van Haven, 1630-95, ham der byggede Vor Frelser Kirke med det snoede tårn på Christianshavn.

Da Petkum var på rejse det meste af tiden, kan han have bedt van Haven om at bygge sit hus om, hvilket skete ca. 1671 til ca. 1681. van Haven købte huset, som han boede i til sin død. År 1700 solgte hans enke Anne Slange huset til den velhavende

PORTRÆT NR. 1. *Baron Didrik Fuiren den yngre, 1681-1700.*
Dansk ukendt maler. Lysmål 114 x 89 cm.

Maleriet er malet, før barnet blev 7 år, altså før 1688, fordi han bærer "side klæder", drengeklæder, som dengang blev brugt i barnekammeret. Malemåden af børneportrætterne kan sammenlignes med børneportrætterne i Ludvig XIV, Solkongens familie, malet med barokkens malemåde, lettere svulstigt.

PORTRÆT NR. 2. *Margrethe Ehlers Fuiren, 1648-1708.*
Dansk ukendt maler, efter 1686. Lysmål 125 x 106,5 cm.

Baronesse Fuiren med portræt af sin afdøde mand, baron og højesteretsdommer Didrik Fuiren den ældre, 1656-1686. Det er tydeligt at se, at hun er stolt af sin dygtige mand, som døde alt for tidligt kun 30 år gammel. Maleriet er præget af barokkens malemåde, hvor damerne gengives dekolleteret med slanke midier og opsat hår.

PORTRÆT NR. 3. *Christine Fuiren, 1682-1735.*
Dansk ukendt maler. Lysmålt 104,5 x 81,8 cm.

Didriks lillesøster er – trods sine 4-5 år – i dekolleteret dametøj. Både Christines og broderens klædninger er af det dyreste stof. Børneportrætterne er symbolske og viser, at der er tale om børn fra en af de højeste kredse i samfundet. Børnenes forældre er Margrethe og Didrik Fuiren den ældre.

enke, baronesse Margrethe Ehlers, gift Fuiren, 1648-1708, portræt nr. 2 og 4.

Datteren baronesse Christine Harboe, f. Fuiren, 1682-1735, portræt nr. 3 og 6, overtog Stormgade 14 efter moderens død. Havde Margrethe været velhavende, så var datteren hovedrig, idet hun både arvede sin mor og sin ægtefælde, kabinetschef Jens Harboe, 1646-1709.

Baronesse Christine var barnløs, derfor stiftede hun i 1735 Støvringgaard Jomfrukloster i Østjylland og Det Harboeske Enkefruekloster på Slotsholmen. Det blev arkitekten Elias David Häusser, 1687-1745, der nu fik i opdrag i 1741 at stå for ombygningen af van Havens hus til enkefruekloster med plads til 13 enkefruer. Det første Christiansborg stod han for året efter, da det umoderne Københavns Slot blev revet ned.

Christian VI blandede sig i Häussers arbejde, hvorfor der kun blev plads til priorindens lejlighed, bedesalen og syv enkefruer med tjenestepiger. Uden at nogen af enkefruerne var gået bort, boede der 11 enkefruer i huset i årene 1751-54.

PORTRÆT NR. 4. *Margrethe Ehlers Fuihren, 1648-1708. Dansk ukendt maler. Lysmål 81,8 x 70,5 cm. Se også portræt nr. 2.*

Baronesse Margrethe Ehlers blev gift i 1677 med Baron Didrik Fuihren. Margrethe var ved giftermålet baronesse i sin egen ret. I disse år udnævntes mange til baroner og grever, hvis de ejede henholdsvis 2.500 tdr. hartkorn og 800 tdr. hartkorn. Uradelen var mange år om at vænne sig til disse nye adelsfolk. Det må have været et frygtelig chok for Margrethe Fuihren, da hendes mand Didrik døde

ganske ung i 1686. Samme år var hendes far død. Atter i år 1700 blev Margrethe hjemsøgt af en stor sorg, da hendes søn Didrik den yngre døde i Itzehoe. Han var uddannet som adelsdreng på den tid og havde i år 1700 indledt sin kulturejse rundt i Europa. Nu ville datteren Christine blive enearving til Margrethes store formue.

PORTRÆT NR. 5. *Geheimeråd Jens Harboe,*
1646-1709. *Ukendt maler, efter 1693.*
Lyسمål 80 x 63,5 cm.

I 1693 blev Harboe "hvid ridder". Han er derfor afbildet med Dannebrogordenens hvide bånd og ordenstegnet. Portrætterne af Jens Harboe og svigerfaderen Didrik den ældre er begge malet i slutningen af 1600-tallet, hvor man afbildede de fornemme i en malemåde i barokkens stil ligesom landets konger. Modellerne er ikke længere feltherrer udstyret med krigerisk harnisk, snarere som kongerne gengivet som Guds stedfortrædere på jorden med store parykker.

Harboe avancerede hurtigt, efter at han som 23-årig havde været ridefoged, dvs. administrator for to af Frederik

III's slotte. Christian V opdagede også Harboes dygtighed og gjorde ham til kabinetschef for hele militæret. I 1695 kom han i første rangklasse og blev derved finere end lensgrever. Han og hans første kone Karen von Meulengracht hørte til kongeparrets nærmeste venner. Ved tronskiftet 1699 blev Harboe sat fra bestillingen, men bevarede dog titlen gehejmeråd og sine privilegier i første rangklasse. Da hans kone døde i 1702, gik der kun få måneder, før han giftede sig med den purunge og meget velhavende Christinne Fuiren. De bosatte sig i huset Stormgade 14.

Frederik V blev nu den konge, der sørgede for en udvidelse af enkeklostret i 1754, så fundatsen med 13 enkefruer kunne opfyldes. Udvidelsen skulle udføres med Nicolas-Henri Jardin, 1720-99, som arkitekt og Laurids de Thurah, 1706-59, som overhofbygmester. En nøjagtig kopi af huset blev opført i den østlige ende af grunden forbundet med en pavillon i midten. Priorinden blev som den fineste placeret på første sal i pavillonen tilligemed bedesalen, mens enkefruerne med tjenestepiger blev anbragt i de to store huse på hver side.

15. oktober 1788 stod Det Harboeske Enkefruekloster omsider klar til indvielsen for de i alt 12 enkefruer og priorinden. Laurids de Thurah var afgået ved døden. Det blev den daværende borgmester H.C. Hersleb, 1722-88, som kort før sin død stod for indvielsen. Over porten kunne man fra nu af læse indskriften: ”Stiftet udi den Hellig Trefoldigheds Navn af Christina Fiuren, sal[ig]: Geheimeraad Jens Harboes, ved Fundats af 23. Novbr 1735. Opført 1755-60”.

PORTRÆT NR. 6. *Baronesse Christine Fuihren Harboe,*
1682-1735. Ukendt maler.
Lysmål 73,5 x 60 cm.

Christine blev gift med Jens Harboe i 1702. Portrættet synes at være en tro kopi af Christines helfigurportræt på Støvringgaard, malet af Ulrik Ferdinandt Beenfeldt, 1714-82. Stilen er rokoko à la den svenske hofmaler Carl Gustav Pilo, 1711-93, som indførte denne malemåde i sine portrætter. Kjolen er af udsøgt stof, dybt dekolleteret, og håret er opsat.

Christine skrev livlige og vittige breve, og forfatteren Albert Thurah fortalte, at hun ”forstod og talte adskillige sprog, ja endog det latinske” – og ”besad mere lærdom end sædvanlig hos et fruentimmer”.

PORTRÆT NR. 7. Baron Didrik Fuiren den yngre,
1681-1700. Ukendt maler. 76,5 x 65,5 cm.

Didrik Fuiren den yngre omkom under sin uddannelsesrejse til Itzehoe.

10 år efter indvielsen sivede der stadig regnvand og tøsne ned i bedesalen og priorindens lejlighed fra pavillonens tag. Nu blev det Christian VII, som havde ansvaret for, at midterpartiet blev ændret, muligvis af arkitekten Casper Friedrich Harsdorff, 1735-99. I hvert fald blev der sørget for Det Harboeske Enkefrueklosters nuværende klassicistiske udseende. Ændringen kan være sket i 1788, for i en periode forelå der ingen brandtaksationer. Men i taksationen i 1789 skrev man om én bygningskrop med ”gebrokkent tag”.

I gården bag Det Harboeske Enkefruekloster blev der i 1931 opført yderligere en stiftelse, Martin og Johanne Siersteds Stiftelse. I den forbindelse blev der etableret fælles badefaciliteter for begge stiftelser i kælderen under det nye baghus.

Christine Fuirens to klostre eksisterer i bedste velgående i dag. Det indre af klostret i Stormgade blev ændret flere gange i perioden, men er ikke beskrevet her. Det skal blot nævnes, at bedesalen blev nedlagt i slutningen af 1800-tallet, idet den blev omdannet til priorindens dagligstue. Denne

skulle dog stilles til rådighed for gudstjenesterne, der nu kun fandt sted hver anden søndag. I 1928 ophørte gudstjenesterne, og salen blev inddraget i en toværelses lejlighed. Det store rum benyttes i dag som fest- og mødesal, og der er nu 15 lejligheder i Det Harboeske Enkefruekloster nyligt restaureret af Realdania.

Bygningerne blev fredet i 1995. I 2006 blev de stærkt nedslidte bygninger erhvervet af Realea (nu Realdania By & Byg), der i perioden 2006 – 2008 gennemførte en omfattende genopretning af bygningerne, herunder etablering af tidssvarende boliger. Københavns Kommune bidrog økonomisk gennem byfornyelsesmidler. Bygningerne indgår nu i Realdania By & Bygs portefølje af mere end 40 bevaringsværdige ejendomme over hele landet og anvendes fortsat i overensstemmelse med det oprindelige formål. Realdania By & Byg har udgivet en bog om bygningens historie og processen med genopretningen.

PORTRÆT NR. 8. *Baron Didrik Fuiren den ældre, 1656–86.
Ukendt maler. Lysmål 74,5 x 54,5 cm.*

Didrik den ældre fik tilladelse til fra 1677 at oprette et baroni på grund af sine mange besiddelser, som han dels havde arvet som ganske ung og dels selv havde erhvervet. Det unge rige ægtepar, Didrik og Margrethe, boede på Slotsholmen på det sted, hvor Thorvaldsens Museum og Højesteret ligger i dag. Alt groede og trivedes omkring dem. Ret sent fik de Didrik og Christine, afbildet som børn, portræt nr. 1 og 3. I sommeren 1686 skrankede baronen, og i august døde han 30 år gammel.

PORTRÆT NR. 9 Priorinde Abel Cathrine Kalkreuter,
malet af Johan Carl Viertel, 1772-1834.
Lysmålt 62,5 x 49,5 cm.

Maleriet i oval ramme er et yndefuldt almuebillede, som blev udført i de sidste årtier af 1700-tallet. Det har med sin realisme stor lighed med den franske maler Chardins portrætter, 1600-1769. Dette portræt synes at være det eneste originale, idet de andre portrætter forekommer at være kopier efter originaler.

PORTRÆT NR. 10. Priorinde Margrethe von der Osten,
1741-60. Ukendt maler.
Lysmålt 76 x 60,5 cm.

Malemåden tilnærmer sig rokokoens stil. Damen ser meget bestemt ud, dog med antydning af et begyndende smil, mens tidens malerier sædvanligvis gengav de kvindelige modeller temmelig intetsigende.

PORTRÆTTERNE I FESTSALEN I DET HARBOESKE ENKEFRUEKLOSTER

Tekst:

Lise Svanholm

Foto:

Portrætter nr. 1, 2, 3, 5 og 10: Jørgen Jørgensen
Portrætter nr. 4, 6, 8 og 9 samt
for- og bagside: Henrik Nielsen

Layout og produktion:

Adam Pade

Kildehenvisning:

Barbara Zalewski: Det Harboeske Enkefruekloster.
Realea A/S 2008

Tryk:

Rosendahls A/S

© Det Harboeske Enkefruekloster, 2017

